

امنیت ملی و مدیریت بحران

National Security & Crisis Management

مؤلفین:

سامان آزاد

ابوذر مرادی

جلال دانش

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

زمستان ۱۳۹۸

سرشناسه	: آزاد، سامان، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: امنیت ملی و مدیریت بحران / مؤلفین: سامان آزاد، ابوذر مرادی، جلال دانش.
مشخصات نشر	: تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۱۱۶ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۶۳-۹۱-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: امنیت ملی National security
موضوع	: بحران مالی -- سیاست دولت Financial Crises -- Government policy
موضوع	: سیاست اقتصادی Economic policy
شناسه افزوده	: مرادی، ابوذر، ۱۳۷۰ -
شناسه افزوده	: دانش، جلال، ۱۳۶۵ -
شناسه افزوده	: ایران. ارتش. دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا. انتشارات دافوس
شناسه افزوده	: Iran. Army. Command & Staff College. Dafoos Publisher
رده بندی کنگره	: UA۱۰/۵/۴الف۸۱۱۷
رده بندی دیویی	: ۳۵۵.۳

عنوان: امنیت ملی و مدیریت بحران

مؤلفین: سامان آزاد، ابوذر مرادی، جلال دانش

ویراستار: ایمان همتی، صدیقه ویسی اسیر، مومنین

ناظر ویراستار: حمید همت

طراح جلد: علیرضا قانع

صفحه آرای: علیرضا حسین خانلو

ناشر: انتشارات دافوس

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۱۱۸ص

تاریخ نشر چاپ اول: بهار ۱۳۹۸

چاپ دوم: زمستان ۱۳۹۸

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۲۵۰,۰۰۰ریال

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس

تلفن: ۶۶۴۱۴۱۹۱ و ۶۶۴۷۰۴۸۶ - ۰۲۱

مسئولیت صحت مطالب بر عهده مؤلفین می باشد.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

۱۰.....	پیشگفتار
۱۳.....	فصل اول: امنیت ملی
۱۴.....	مقدمه
۱۵.....	امنیت
۱۸.....	امنیت ملی
۲۱.....	ابعاد امنیت ملی
۲۲.....	امنیت اقتصادی
۲۳.....	امنیت سیاسی
۲۳.....	امنیت نظامی
۲۴.....	امنیت زیست محیطی
۲۶.....	امنیت اجتماعی
۲۷.....	رویکردهای امنیت ملی
۲۸.....	رویکرد سنتی
۲۹.....	رویکرد مکتب کپنهاگ
۳۱.....	رویکرد انتقادی
۳۲.....	رویکرد لیبرالی
۳۳.....	سطوح امنیت ملی
۳۴.....	امنیت داخلی
۳۶.....	امنیت منطقه ای
۳۷.....	امنیت بین الملل
۳۸.....	تهدید
۳۹.....	ابعاد تهدید امنیت ملی
۴۱.....	تهدید طبیعی

۴۲	تهدید انسان ساز
۴۳	انواع تهدید انسانی
۴۵	تهدید سخت
۴۵	تهدید نیمه سخت
۴۶	تهدید نرم
۴۶	ابعاد تهدید امنیت
۴۷	تهدید نظامی
۴۸	تهدید سیاسی
۴۸	تهدید اجتماعی
۴۹	تهدید اقتصادی
۵۰	تهدید زیست محیطی
۵۳	فصل دوم: مدیریت بحران
۵۴	مقدمه
۵۵	بحران
۵۸	انواع بحران
۵۹	بحران انسان ساز
۶۶	بحران طبیعی
۷۴	بحران شناسی
۷۶	طبقه بندی وضعیت های بحرانی
۸۰	مدیریت بحران
۸۵	ابعاد مدیریت بحران
۸۶	دیدگاه های موجود در مدیریت بحران
۸۷	سطوح بحران
۹۰	ارکان مدیریت بحران
۹۳	گام های اصلی در مدیریت بحران

۹۵	 سامانه فرماندهی حادثه
۹۸	 اصول و مفاهیم ICS
۱۰۱	 مرکز عملیات اضطراری
۱۰۳	 منابع و مآخذ
۱۰۴	 منابع فارسی
۱۱۳	 منابع لاتین
۱۱۶	 وبگاه ها

www.ketab.ir

پیشگفتار

شاید قدیمی‌ترین سخنی که اهمیت امنیت ملی و مدیریت بحران را در تاریخ کشور ایران مشخص می‌کند این گفته‌ی گذشتگان ما باشد: خدایا این کشور را از دروغ، از دشمن و از خشکسالی محفوظ بدار، آری تهدید دروغ که ریشه تمام بدی‌هاست متشاء تهدیدهای فرهنگی و ضعف در عقاید می‌باشد که می‌تواند بنیان یک کشور را از بین ببرد، به عبارتی دیگر تهدید فرهنگی و جنگ نرم بیشترین ضربه را به کشور وارد می‌کند؛ تهدید دشمن و سایه جنگ‌های داخلی و خارجی که همیشه بوده و هست که چه بسیار حکومت‌هایی که با یک جنگ شروع به حکومت کرده و با جنگ دیگری غروب کردند. اما تهدید خشکسالی و طبیعی خود می‌تواند علاوه بر افزایش گرد و خاک، آلودگی هوا و کاهش امنیت غذایی به جنگ آب در بین شهرهای کشورهای همسایه منجر شود.

امروزه تهدیدهای امنیت ملی را به دو بخش کلی تقسیم می‌کنند: تهدید انسانی و طبیعی؛ که متأسفانه نام ایران با این دو گونه از تهدید گره خورده است و همیشه خسارت‌های جانی و مالی زیادی را به این کشور در طول تاریخ به دنبال داشته است؛ مردان و زنان شجاع ایران در برابر تورانیان، تانارها، رومی‌ها، مغولان، عثمانی‌ها، اعراب، روس‌ها، پرتقال‌ها و انگلیس‌ها، دولت بعث عراق و گروه‌های تروریستی و دیگر کشورهایی که دندان طمع برای سرزمینمان تیز کرده جنگیدند، تعداد بیش از ۱۲۰۰ جنگ از زمان مادها تاکنون نشان‌دهنده این تهدید بزرگ امنیت ملی در تاریخ کشور می‌باشد. سرزمین ایران به علت وسعت، موقعیت جغرافیایی و تنوع اقلیمی جزء یکی از کشورهای بلائیز دنیا است و از این جهت رتبه ششم را در دنیا دارا می‌باشد. از ۴۰ نوع بلای طبیعی شناخته شده، ۳۱ نوع آن در ایران اتفاق می‌افتد. جهان صنعتی علاوه بر پیشرفت و ارتقای زندگی انسان خسارت‌های را برای نوع بشر به همراه داشت، از انتشار مواد سمی به آب‌ها و مرگ آبزیان تا آلودگی هوای شهرهای صنعتی و مرگ انسان‌ها و زندگی در فضای مجازی و دوران سلطنت اینترنت بر انسان‌ها از جمله تهدیدهای فناوری می‌باشد.

پیش آگاهی و پیشگیری در کلیه امور بهتر از مبارزه و درمان است. در بسیاری از مواقع پیشگیری صدمات و خسارات جانی و اقتصادی ناشی از این گونه بلایا را به حداقل ممکن رسانده و این مهم نیازمند آگاهی و شناخت آحاد جامعه است و باید در سطح جوامع انسانی بسط و گسترش بیشتری پیدا کند. وجود تهدیدهای گوناگون و مقابله با آنها اهمیت تدوین الگوی مناسبی را جهت کاهش خسارات مالی و تلفات انسانی ضرورت می بخشد که شاید مهم ترین این الگو را بتوان در تهیه طرح های جامع مدیریت بحران خلاصه کرد؛ البته با توجه به کیف وسیع از انواع بحران و حجم زیادی از منابع اطلاعاتی در تهیه این طرح ها مدیریت بحران به زمان زیادی برای تهیه احتیاج است. بنابراین روش ساده و کاربردی تهیه کتاب های مفید مناسب در موضوع بحران و مدیریت بحران می باشد.

نگرش سنتی مدیران بحران بر این باور بود که مدیریت بحران یعنی فرو نشاندن آتش؛ به این معنی که مدیران بحران در انتظار خراب شدن امور می نشینند و پس از بروز ویرانی سعی می کنند تا ضرر ناشی از خرابی ها را محدود سازند. ولی به تازگی نگرش به این واژه عوض شده است. براساس معنای اخیر اشاره باید مجموعه ای از طرح ها و برنامه های عملی برای مواجهه با تحولات احتمالی آینده در داخل سازمان ها تنظیم شود و مدیران باید درباره اتفاقات احتمالی آینده بیندیشند و آمادگی را با وقایع پیش بینی نشده را کسب کنند؛ بنابراین مدیریت بحران بر ضرورت پیش بینی معلوم و کسب آمادگی برای رویارویی با آن دسته از مسائل داخلی و خارجی تأکید دارد نه به طور جدی شهرت، سودآوری یا حیات سازمان را تهدید می کنند.

یکی از مهم ترین ارکان مدیریت بحران، آمادگی است که از مهم ترین اجزای این رکن اساسی می توان آموزش باشد و این نوشتار نیز سعی به آموزش مفاهیم ساده و کاربردی مدیریت بحران دارد تا در مواقع لزوم و بحرانی بتواند یاری رسان مردم و مسئولان کشور باشد. در ایران خوشبختانه کتاب های در موضوع بحران و مدیریت آن چاپ گردید است، اما پراکندگی مطالب باعث خستگی مخاطب شده و تردید در انتخاب تصمیم مناسب می شود؛ البته نوشتار این کتاب نیز بدون اشکال نبوده است، اما نویسندگان نوشتار حاضر با توجه به

تجربه خود در تألیف کتاب‌های متنوع سعی بر کاستن خطاهای معمول یک اثر علمی نموده‌اند، کتاب حاضر در دو فصل به شرح ذیل ارائه شده است:

فصل اول: بررسی امنیت ملی و تهدیدهای امنیتی؛

فصل دوم: بررسی بحران و روش‌های مدیریت بحران؛

نویسندگان این نوشتار به مانند دیگر آثار علمی خود در این حوزه مهم و کاربردی آماده پذیرش نقد و انتقادهای منصفانه خوانندگان می‌باشند و امید است که نوشتار حاضر با وجود کاستی‌های زیاد بتواند پایه و اساس انتشار کتب علمی دیگر در موضوع بحران و مدیریت بحران باشد. در پایان بر خودمان لازم می‌داریم از تلاش جناب آقای رحیم مریدی و تمامی دوستان و اساتید بزرگوار که ما را در نگارش این اثر علمی یاری رسانیده تشکر نماییم.

مؤلفین:

سامان آزاد

ابوذر مرادی

جلال دانش